

ІСТОРИЧНА РЕТРОСПЕКТИВА ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ЮРИДИЧНІЙ ПРОФЕСІЇ

Микитюк В. О.,

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри публічного та приватного права
Державного біотехнологічного університету
ORCID ID: 0000-0002-4744-7403*

Микитюк С. О.,

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії і методики викладання суспільно-правових дисциплін
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
ORCID ID: 0000-0002-8620-1887
svemyky@gmail.com*

Стаття розглядає історичний шлях формування культури доброчесності в юридичній професії. Національне відродження нашої держави ставить завдання відновлення історичних корінь, вивчення формування високих моральних цінностей серед посадових осіб і представників юридичної професії для забезпечення справедливості і законності в суспільстві. Доводиться, що особливості сучасного розуміння доброчесності відрізняються від тих, що існували в історичних епохах інших країн і суспільств. У давні часи доброчесність чиновників характеризувалася рисами, такими як покора, відданість, патріотизм і підпорядкованість владі. У середньовіччі і під час формування християнської етики встановлювалися обов'язкові чесноти для посадових осіб, такі як вірність королю, суворе виконання заповідей, готовність захищати королівство, а також властивості, такі як співчуття, гідність, повага до інших, любов до ближнього і виконання християнських заповідей. У новому часі формувалися нові цінності, включаючи розумність, індивідуалізм і свободу думок. Історичний розвиток Української держави дав змогу виявити вплив моральних норм українського народу на формування культури доброчесності. Особлива увага приділяється пам'ятці Київської Русі «Повчання» Володимира Мономаха, де акцентується на важливості дотримання закону і принципів справедливості і милосердя. Крім того, зазначається, що князь повинен бути справедливим і милостивим та вимагати цього від підлеглих. Досліджено етику і військові чесноти українських козаків, які вплинули на моральні норми українського народу і включали вірність Україні, християнській вірі та братерські цінності, які залишаються актуальними і в сучасному суспільстві. У підсумку, культура доброчесності в сучасній юридичній професії сприяє збереженню довіри клієнтів, прийняттю справедливих та об'єктивних рішень, запобіганню корупції та зловживанню владою, а найголовніше – встановленню довіри суспільства до конституційності, правосуддя, захисту прав людини та функціонування правової системи взагалі.

Ключові слова: культура доброчесності, чесноти, професійна доброчесність, декларація доброчесності.

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві доброчесність виступає як фундаментальна цінність, що допомагає забезпечити гармонію, розвиток і взаєморозуміння між людьми, а також сприяє створенню стійкого та позитивного оточення для всіх членів суспільства. Особливе значення має доброчесність у юридичній професії, оскільки визначає стандарти моральності, етики та відповідальності для юристів, адвокатів, суддів та інших фахівців з юридичної галузі; забезпечує рівновагу між правосуддям, законом та етикою, а також довіру громадськості до юридичних інституцій і фахівців. Національне відродження нашої держави, прагнення стати повноцінною європейською державою сприяє необхідності відтворення історичного минулого, з'ясування особливостей формування високих моральних чеснот, притаманних посадовим особам і представникам юридичної професії, для забезпечення справедливості, законності в суспільстві загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Реформування і наближення законодавства до стандартів Європейського Союзу призводить до потреби у проведенні досліджень з питань культури доброчесності, яка є доволі новою для юридичної професії та українського суспільства. Так, аналіз останніх публікацій свідчить, що українські науковці зверталися до питань визначення доброчесності як правової категорії (Рядінська В. О., Карпушова О. В.), до законодавчих передумов запровадження перевірок на доброчесність осіб, що виконують функції держави (Гаврилук Л. В.), до проблем теорії та практики суддівської доброчесності (Ковальський В. С., Кулібаба А.). Значна кількість статей присвячена питанням академічної доброчесності. Але питання історичного формування культури доброчесності в юридичній професії досліджено недостатньо.

Мета статті полягає в дослідженні еволюційного процесу формування культури доброчесності, розпочинаючи з періоду розвитку давніх східних цивілізацій і завершуючи сучасністю; визначенні історичних факторів і впливів на моральні цінності, які стали фундаментом доброчесності в сучасній юридичній професії.

Виклад основного матеріалу. Для сучасної юридичної спільноти термін «доброчесність» є відносно новим, що зумовлює особливості його розуміння. Так, існує зарубіжне поняття integrity (цілісність, чесність), що в юридичній професії відображає важливий аспект професійної етики та поведінки юристів. Це поняття означає здатність діяти відповідно до вищих стандартів моральності та чесності, незалежно від обставин чи зовнішніх тисків. Integrity передбачає уникнення ситуацій, де може виникнути конфлікт інтересів між клієнтами або між інтересами юриста та клієнта, передбачає повне дотримання обов'язку зберігання конфіденційності інформації, що надається клієнтами юристам. Чесна та доброчесна поведінка юристів допомагає підвищити довіру клієнтів, колег і громадськості (Рядінська, Карпушова, 2021).

Тлумачний словник сучасної української мови (2003, с. 995) визначає, що «доброчесність – це висока моральна чеснота, чесність, а доброчесний – це той, хто живе чесно, дотримується всіх правил моралі; є проявом чесності, моральності».

Сучасний словник з етики (Тофул, 2014, с. 387) трактує поняття «чеснота (доброчесність) – позитивна моральна якість, зумовлена свідомістю і волею людини, яка є узагальненою стійкою характеристикою людини, її способу життя, вчинків; якість, що характеризує готовність і здатність особистості свідомо і неухильно орієнтуватись у своїй діяльності та поведінці на принципи добра і справедливості». Це означає, що чесність має кілька важливих рис і пов'язана з важливою метою і ніколи не використовується лише для досягнення цілі; є свідомою дією, при якій особистість самостійно вирішує і ризикує своїми рішеннями; враховує інстинкти, емоції і схильності, але також стає звичкою через обдуманість і свідомість.

Враховуючи особливості сучасного визначення доброчесності, слід звернути увагу, що моральні цінності, які вважаються важливими і прийнятними сьогодні відрізняються від тих, що існували у попередній історичний період в інших державах і суспільствах. Так, на території Стародавнього Китаю в основі конфуціанської концепції лежить ідеал високоморальної людини – це шляхетна людина, якій притаманні гуманність і відчуття обов'язку. Людина, яка слідувала основним трьома правилам, могла претендувати на обіймання посади чиновника: чесна і великодушна (ставитися до інших як до самого себе); зріла (єдність істини, добра і краси, знань, відчуттів і волі); самодисциплінована (вимогливість до себе, самоперевірка, виправлення помилок, самоаналіз) (Резаненко, 2007, с. 221).

Відомий філософ античної Греції Аристотель, розглядаючи людину як суспільну істоту, зосереджував увагу на аналізі провідних етичних чеснот, дотримання яких є шляхом досягнення основної мети життя – щастя. Мислитель називав два види чеснот – діаноетичні (мисленнєві або інтелектуальні), до яких відносив мудрість і поміркованість і вважав, що вони розвиваються завдяки навчанню. По-друге, чесноти розуму та етичні (моральні) – чесноти волі і характеру, а саме – мужність, помірність, гідність, щедрість, щирість, справедливість, правдивість тощо, які виробляються завдяки вихованню звичок: людина діє, набуває досвіду і на основі цього формуються риси її характеру. Аристотель називає п'ять різновидів мужності, серед яких найцінніша – громадянська. Загальним принципом визначення сутності чеснот є поняття «міра» як правильне співвідношення між двома крайнощами. Так, мужність – це середина між боягузством і безрозсудною хоробрістю; щедрість – між скупістю і марнотратством (Турчін, 2015, с. 229).

У стародавньому Римі чесноти та моральні цінності мали велике значення і визначалися римською культурою та соціальними структурами, наявність яких давала можливість бути успішним громадянином, воїном і навіть імператором. Деякими з найбільш важливих чеснот у стародавньому Римі вважали повагу до батьків, родини, богів та рідної землі. Вірність означала відданість слову, обіцянкам і договорам. Громадянська доблесть була важливою рисою для чоловіків у римському суспільстві, що включало силу, сміливість, мужність, гідність та рішучість у важких ситуаціях.

Справедливість вимагала рівноправності, дотримання законів. Це було важливо в адміністративних і судових справах. Усі ці чесноти були важливими складовими римської моралі та поняття справедливості, відданості родині та державі. Вони визначали етичний кодекс стародавнього римського суспільства та впливали на поведінку громадян. Так, коли на засіданні сенату Октавіан був проголошений першим громадянином з титулом «Август», йому вручили щит із зображенням чотирьох його головних чеснот – *virtus, clemetia, institia, pietas* (мужність, поміркованість, справедливість, благочестя) і після цього він став іменуватися Імператор Цезар Август (Лук'янюк, 2013).

У середньовіччі, особливо в християнських державах, були цінними чесноти, які відображали християнську етику, мораль і соціокультурні цінності того часу. Серед них віра в Бога та християнські догми. Віра визначала правила та норми поведінки. Милосердя та допомога бідним, хворим, вдовам і сиротам вважалися важливим моральним обов'язком. Чесність і правдивість у взаєминах з іншими. Скромність і відмова від розкоші відображали верхність духовних цінностей над матеріальними. Мужність і готовність встояти перед небезпеками відзначали той факт, що християнин повинен був боротися за свої переконання. Благодійність і допомога іншим важливі для виявлення любові до ближнього та виконання християнських заповідей. Ці чесноти відображали християнські цінності та сприяли формуванню етичного кодексу, який вплинув на поведінку та стосунки в середньовічному християнському суспільстві. Так, у період середньовіччя, із поступовим формуванням окремих посад у європейських державах, у законах почали закріплювати обов'язкові чесноти, якими мали відповідати певні посадові особи. Вони відрізнялися від сучасних стандартів. Наприклад, важливими були: вірність королю, лорду або іншому вищому посадовцю, виконання вказівок і приписів без запитань чи сумнівів, а також готовність захистити королівство та територію у разі необхідності. Також важливою була здатність діяти зі співчуттям, гідністю та повагою до інших.

Так, на території України, у «Повчанні» Володимира Мономаха (1053–1125), таким чеснотам як моральність, справедливість, чесність державного діяча, була приділена значна увага. Князь радив своїм дітям любити батьківщину, захищати її від ворогів, бути хоробрим, трудитися, бути гуманними, чуйними до людей, поважати старших, жінок, жаліти дітей-сиріт. У «Повчанні» узагальнено досвід князя за час перебування його на київському престолі. Цей досвід він намагався передати своїм синам. В автобіографічній частині твору подавалася ідеалізована картина державної діяльності та ідеальний образ князя-правителя, який мав керуватися християнськими заповідями, моральними нормами і принципами. Саме це передусім Мономах заповідав дітям, подекуди майже дослівно наслідуючи своїм текстом Біблію (Микитюк, 2023, с. 168).

Крім моральних настанов, «Повчання» містить також практичні вказівки щодо керівництва державою, управління підданими, правил поведінки з ними в деяких типових ситуаціях, зокрема під час війни. За політичними традиціями слов'янства князь був не лише правителем і воєначальником, а й верховним суддею в державі. Мономах звернув особливу увагу своїх синів на дотримання ними закону та принципів справедливості й милосердя. При цьому князь не лише сам мав бути справедливим і милостивим, а й вимагати цього від підлеглих. Він мусив дбати про них особливо про знедолених і беззахисних.

На території європейських держав – Північної Франції – найбільшого поширення набули кутюми – звичаї. Починаючи з XII ст. окремі кутюми стали записуватися. Найбільш відомим і популярним став збірник «Кутюми Бовезі», укладений близько 1280 р. королівським бальї Філіппом де Бомануаром. Збірник містив десять чеснот, яким повинен володіти бальї під час здійснення як управлінських функцій, так і правосуддя. Серед чеснот – мудрість – найголовніша, любов до Бога, спокій і доброта, терпіння і вміння уважно слухати, сміливість та енергійність без ліні, щедрість, повинуватися наказам сеньйора, знати свою справу, бути здібним і виконувати обов'язки без шкоди для інших, вірність. Важко було знайти людину, яка б мала всі чесноти, тому зазначалося, що дві з них повинні бути обов'язково – мудрість і вірність.

У період Нового часу (приблизно з XVI до XVIII століття) були важливі різні чесноти, які відображали зміни в соціокультурному та історичному контексті. Цей період був впливовим для формування нових цінностей та поглядів, але деякі з важливих чеснот включали розумність, індивідуалізм, який сприяв розвитку особистої самосвідомості. Свобода від тиранічних структур, яка вплинула на політичні та соціальні зміни. Поширення концепції національної самостійності та незалежності вплинуло на цінності окремих націй. Ідеї рівності перед законом та рівних можливостей для всіх стали дедалі більш актуальними. Ці чесноти відображали зміни в соціальному, політичному та культурному контексті Нового часу. Вони сприяли розвитку раціональної моралі та сприйняття індивіда як активного члена суспільного та культурного розвитку.

Подальше формування окремих чеснот було пов'язано з історичними умовами функціонування Української держави – виникнення українського козацтва, основною метою якого був захист інтересів українського народу. Так, етика і військові чесноти козацтва сформувалися на основі лицарського

етносу дружинників Київської Русі-України і впливали на норми моралі українського народу, вважають О. Матюхіна та Я. Денісов (2010, с. 117). Основною чеснотою цього періоду (XV–XVIII ст.) можна вважати вірність Україні, християнській вірі, бойовим побратимам. Зрада вірі, Україні або козацтву вважалося великим гріхом, а карою за це могла бути лише смерть. Також, життя козаків свідчить про зневажливе ставлення до багатства, накопичення майна. Від козака вимагалися щедрість, мужність і військова вправність. Можна сказати, що для козацького військового кодексу честі характерні не тільки мужність, але і кмітливість, передбачливість, хитрість (мається на увазі військова хитрість) (Матюхіна та ін., с. 118). Важливою чеснотою була гуманність і не лише до інших козаків, але й до всіх співвітчизників, пошана до старших, до сусідів, односельців.

Важливими для формування культури доброчесності стали ідеї філософа, представника європейської думки нового часу Іммануїла Канта, який висвітлював ряд цінностей і чеснот, які він вважав важливими для індивіда та суспільства. Особливу увагу Кант приділяв етиці, яка базувалася на його моральних принципах, відомих як кантіанська етика. Основні чесноти та цінності з точки зору філософії І. Канта включали обов'язок, моральний закон, універсальність, гідність, раціональність. Так, Кант вважав, що основна моральна цінність полягає у виконанні свого обов'язку заради самого обов'язку, що дії повинні базуватися на універсальних моральних законах, які можна було б прийняти як загальний принцип. Моральний закон І. Кант називав «імперативом категоричного обов'язку». Цей закон вимагав діяти так, як би наші дії могли стати загальним правилом для всіх інших людей. Кант підкреслював важливість універсальності в моральних діях. Він заперечував будь-які дії, які можна було б схвалити лише для себе, але не для всіх. І. Кант вважав, що людина має внутрішню гідність, яка не може бути порушена жодною зовнішньою силовою дією. Він підкреслював значення поваги до особистості. Він вважав, що моральний закон має виростати з внутрішнього самоусвідомлення та волі індивіда (Сепетій, 2010, с. 80).

Отже, чесноти можуть змінюватися відповідно до культурних, історичних і суспільних факторів, але завжди відображають моральні цінності та стандарти, які є характерними для конкретної епохи та контексту.

Уперше питання формування культури доброчесності в незалежній Україні підіймалися і були пов'язані з діяльністю державних службовців, але Загальні правила поведінки державного службовця не розкривали самого змісту поняття.

Трохи згодом одним із принципів державної служби була названа «доброчесність, яка розумілася як спрямованість дій державного службовця на захист публічних інтересів та відмова державного службовця від превалювання приватного інтересу під час здійснення наданих йому повноважень». Закон України «Про державну службу» № 889 – VIII (2015).

Тож на сьогодні встановлення культури доброчесності є необхідним для тих професій, представники яких є авторитетом для суспільства і потребують встановлення додаткових моральних вимог з урахуванням їх значущості – педагоги, державні службовці, судді, прокурори, адвокати. А дотримання високих стандартів моральності та професійної доброчесності у юридичній професії є обов'язковим для забезпечення довіри до правосуддя та правової системи загалом. Так, внесені зміни до Конституції України (2016 р.) встановили обов'язковість доброчесності для суддівської діяльності і закріплюють, що «кандидат на посаду судді повинен бути громадянином України, не молодший тридцяти та не старший шістдесяти п'яти років, мати вищу юридичну освіту і стаж професійної діяльності у сфері права щонайменше п'ять років, є компетентним, доброчесним та володіти державною мовою». Конституція України. Закон України № 254 к/96 ВР (1996).

Питання етичної поведінки судді регулюються Кодексом суддівської етики, і передбачається обов'язковий моніторинг способу життя судді, який може бути проведений на вимогу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Вищої ради правосуддя. Крім того, суддя зобов'язаний подавати декларацію доброчесності, яка складається з переліку тверджень, правдивість яких суддя повинен задекларувати шляхом їх підтвердження або непідтвердження. Декларація доброчесності судді є відкритою для загального доступу через оприлюднення на офіційному вебсайті Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Кодекс суддівської етики. З'їзд суддів України. Рішення. Кодекс (2013).

Аналогічні підвищені вимоги щодо доброчесності ставляться до прокурорів, які мають велику відповідальність у забезпеченні додержання закону, захисті прав і інтересів суспільства. Відповідно до Закону України «Про прокуратуру» «діяльність прокуратури ґрунтується на засадах неухильного дотримання вимог професійної етики та поведінки». Закон України «Про прокуратуру» № 1697 – VII (2014). А одним з обов'язкових елементів основних принципів професійної етики та поведінки прокурорів є доброчесність, зразковість поведінки та дисциплінованість. Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів Генеральна прокуратура України (2017).

Підвищені стандарти культури доброчесності є притаманними і для діяльності адвоката, оскільки вони відіграють ключову роль у захисті прав громадян. Так, адвокати повинні зберігати

конфіденційність інформації, яку їм довірено клієнтами, діяти незалежно від будь-яких інтересів, окрім інтересів свого клієнта, виявляти об'єктивність у своїй діяльності незалежно від особистих переконань або думок, мати чесну та відкриту комунікацію з клієнтом.

Висновки. Отже, формування культури доброчесності було обумовлено моральними цінностями і чеснотами притаманними для суспільства конкретного історичного періоду. З розвитком держави посадові особи, які поєднували і адміністративні, і судові функції, потребували додаткового авторитету і визнання з боку суспільства, що забезпечувалося створенням необхідних моральних стандартів професійної діяльності. У сучасному світі юридична професія вважається однією з найпрестижніших. Наявність у її представників високих стандартів моральності та професійної доброчесності є необхідними якістьми і означає збереження довіри клієнтів, прийняття справедливого й об'єктивного рішення за справою, встановлення справедливості і необхідного захисту прав людини, запобігання корупції та зловживанню владою. Висока культура доброчесності, крім позитивних якостей представників юридичної професії, сприяє встановленню довіри суспільства до конституційності, правосуддя, захисту прав людини і функціонування правової системи взагалі. Історичний контекст формування культури доброчесності підкреслює важливість збереження цих цінностей у майбутньому, які забезпечують надійну основу для справедливого суспільства і правової держави.

Mykytiuk V., Mykytiuk S. Historical retrospective of the formation of ethics culture in the legal profession

The article explores the historical path of forming a culture of integrity within the legal profession. The national revival of our state sets the task of restoring historical roots, studying the formation of high moral values among officials and representatives of the legal profession to ensure justice and legality in society. It is proven that the characteristics of contemporary understanding of integrity differ from those that existed in historical epochs of other countries and societies. In ancient times, the integrity of officials was characterized by traits such as obedience, dedication, patriotism, and submission to authority. In the Middle Ages and during the formation of Christian ethics, mandatory virtues for officials were established, including loyalty to the monarch, strict adherence to commandments, readiness to defend the kingdom, and other qualities such as compassion, dignity, respect for others, love for one's neighbor, and adherence to Christian principles. In modern times, new values were formed, including rationality, individualism, and freedom of thought. The historical development of the Ukrainian state made it possible to reveal the influence of the moral norms of the Ukrainian people on the formation of a culture of integrity. Special attention is paid to the monument of the Kyivan Rus, "Povchannya" by Volodymyr Monomakh, which emphasizes the importance of adhering to the law and the principles of justice and mercy. Furthermore, it is noted that a prince should be just and merciful and should demand this from his subordinates. The ethics and military virtues of Ukrainian Cossacks are explored, which influenced the moral norms of the Ukrainian people and included loyalty to Ukraine, the Christian faith, and brotherly values that remain relevant in modern society. In conclusion, the culture of integrity in contemporary legal profession contributes to maintaining clients' trust, making fair and objective decisions, preventing corruption and abuse of power, and, most importantly, establishing society's trust in constitutionalism, justice, human rights protection, and the functioning of the legal system as a whole.

Key words: culture of ethics, virtues, professional ethics, code of ethics.

Література:

1. Рядінська В. О., Карпушова О. В. Правові проблеми визначення доброчесності як правової категорії в Україні. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2021. С. 43–50. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/239892/238292> (Дата звернення 22.08.2023).
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К.: Ірпінськ: ВТФ «Перун», 2003. С. 995.
3. Тофтул М. Г. Сучасний словник з етики. Видавництво ЖДУ імені І.Франка, 2014. С. 387. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/11783/1/%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BAa-1.pdf> (дата звернення 20.08.2023).
4. Духовність, мораль, етика традиційних суспільств Далекого Сходу / [Хамагуті Е., Резаненко В., Полюшкова А. та ін.]; упоряд. В. Ф. Резаненко. К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2007. С. 221.

5. Турчин М. Я., Павлов Ю. В. Етика чесноти та теологія знання у творчості Аристотеля. Серія 7. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія. Випуск 34 (47), 2015. С. 229–234.
6. Лук'янюк В. Октавіан Август – принцепс Риму. URL: <https://www.jnsm.com.ua/h/0116N/> (дата звернення 02.09.2023).
7. Микитюк С.О. Історико-педагогічні умови формування громадянської освіти в Україні у другій половині XIX – початку XX століття. 2023. С. 168. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/330/9136/19062-1> (дата звернення 24.08.2023).
8. Матюхіна О. А., Денісов Я. Я. Етика та військові чесноти запорізьких козаків як військового стану України. Національний університет «Львівська політехніка». 2010. С. 114-120. URL: <https://ena.lpnu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/00422c54-0d42-41a6-92bc-5af1efdaad27/content> (дата звернення 15.08.2023).
9. Сепетий Д. П. Моральні свідомість та релігійна віра в перспективі філософії Іммануїла Канта. Наука, релігія, суспільство. № 4. 2010. С. 78–83.
10. Про державну службу. Закон України від 10.12.2015 № 889 – VIII. Редакція від 28.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> (дата звернення 22.08.2023).
11. Конституція України. Верховна Рада України. Закон від 28.06.1996. № 254 к/96 ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 23.08.2023).
12. Про судоустрій та статус суддів. Закон України від 02.06.2016 № 1402 – VIII. Редакція від 23.12.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення 30.08.2023).
13. Кодекс суддівської етики. З'їзд суддів України. Рішення. Кодекс від 22. 02.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-13#Text> (дата звернення 23.09.2023).
14. Про прокуратуру. Закон України від 14.10.2014 № 1697 – VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text> (дата звернення 29.08.2023).
15. Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів від 27.04.2017. Генеральна прокуратура України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001900-17#Text> (дата звернення 24.08.2023).

References:

1. Riadinska V.O., Karpushova O.V. Pravovi problemy vyznachennia dobrochesnosti yak pravovoi katehorii v Ukraini. [Legal Issues of Defining Integrity as a Legal Category in Ukraine.] Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. 2021. P. 43-50. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/239892/238292> [in Ukrainian].
2. Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy. [Comprehensive Dictionary of Modern Ukrainian Language] / Uklad. i holov. red. V.T.Busel. K.: Irpin: VTF «Perun», 2003. P. 995.
3. Toftul M.H. Suchasnyi slovnyk z etyky. [Contemporary Ethics Dictionary]. Vydavnytstvo ZhDU imeni I.Franka, 2014. P. 387. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/11783/1/%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BAa-1.pdf>
4. Dukhovnist, moral, etyka tradytsiinykh suspilstv Dalekoho Skhodu [Spirituality, Morality, and Ethics in Traditional Far Eastern Societies]. / [Khamahuti E., Rezanenko V., Poliushkova A. ta in.]; uporiad. V.F.Rezanenko. K.: Vydavnychiy dim «Kyievo-Mohylianska akademiia», 2007. P. 221 [in Ukrainian].
5. Turchyn M.Ia., Pavlov Yu.V. Etyka chesnoty ta teolohiia znannia u tvorchosti Arystotelia. [Virtue Ethics and the Theology of Knowledge in the Works of Aristotle]. Serii 7. Relihiieznavstvo. Kulturolohiia. Filosofiia. Vypusk 34 (47), 2015. P. 229–234 [in Ukrainian].
6. Lukianiuk V. Oktavian Avhust – pryntseps Rymu. [Octavian Augustus – the Princeps of Rome]. URL: <https://www.jnsm.com.ua/h/0116N/> [in Ukrainian].
7. Mykytiuk S.O. Istoryko-pedahohichni umovy formuvannia hromadianskoi osvity v Ukraini u druhii polovyni XIX – pochatku XX stolittia. [Historical and Pedagogical Conditions for the Formation of Civic Education in Ukraine in the Second Half of the 19th to the Early 20th Century]. 2023. P. 168. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/330/9136/19062-1> [in Ukrainian].
8. Matiukhina O.A., Denisov Ya.Ia. Etyka ta viiskovi chesnoty zaporizkykh kozakiv yak viiskovoho stanu Ukrainy. [The Ethics and Military Virtues of Zaporizhian Cossacks as a Military Class of Ukraine]. Natsionalnyi universytet «Lvivska politekhnika». 2010. P. 114–120. URL: <https://ena.lpnu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/00422c54-0d42-41a6-92bc-5af1efdaad27/content> [in Ukrainian].
9. Sepetyi D.P. Moralni svidomist ta relihiina vira v perspektyvi filosofii Immanuila Kanta. [Moral Consciousness and Religious Belief in the Perspective of Immanuel Kant's Philosophy]. Nauka, relihiia, suspilstvo. № 4. 2010. P. 78–83 [in Ukrainian].
10. Pro derzhavnu sluzhbu. Zakon Ukrainy vid 10.12.2015 № 889 – VIII. [Law of Ukraine on Civil Service]. Redaktsiia vid 28.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> [in Ukrainian].

11. Konstytutsiia Ukrainy. Verkhovna Rada Ukrainy. Zakon vid 28.06.1996. № 254 k/96 VR. [Constitution of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
12. Pro sudoustrii ta status suddiv. Zakon Ukrainy vid 02.06.2016 № 1402 – VIII. [Law of Ukraine on the Judiciary and the Status of Judges]. Redaktsiia vid 23.12. 2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> [in Ukrainian].
13. Kodeks suddivskoi etyky. Zizd suddiv Ukrainy. Rishennia. Kodeks vid 22. 02.2013. [Code of Judicial Ethics]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-13#Text>
14. Pro prokuraturu. Zakon Ukrainy vid 14.10.2014 № 1697 – VII. [Law of Ukraine on the Prosecutor's Office]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text> [in Ukrainian].
15. Kodeks profesiinoi etyky ta povedinky prokuroriv vid 27.04.2017. Heneralna prokuratura Ukrainy. [Code of Professional Ethics and Conduct for Prosecutors]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001900-17#Text> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 22.09.2023

Стаття рекомендована до друку 02.11.2023